

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.030 у Хмельницькому
університеті управління та права імені
Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидатки юридичних наук, доцентки
Галини АНІКІНОЇ на дисертацію**

**Дениса РОМАСЯ на тему «Цивільно-правова відповідальність за
порушення авторського права», поданої на здобуття
ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 Право
за спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Результати інтелектуальної діяльності визначають майбутній прогрес та економічний розвиток кожної держави. Наука і культура можуть розвиватися лише за наявності сприятливих умов, включаючи ефективний захист прав інтелектуальної власності.

Особливе місце в системі прав інтелектуальної власності посідає авторське право. Його значення в сучасних умовах зростає, а захист стає дедалі актуальнішим. В умовах розвитку інформаційних технологій кількість посягань на твори науки, літератури та мистецтва збільшується. Це є серйозною проблемою для українського суспільства та законодавчої системи, оскільки завдає шкоди економічним інтересам нашої країни та вказує на недосконалість способів захисту цих прав та відповідальності, що встановлюється за порушення авторського права. Україна потребує більш дієвих засобів, які будуть спрямовані на ефективну боротьбу з різними видами порушень прав на об'єкти авторського права, що дозволить удосконалити законодавство та надалі успішно співпрацювати в цій сфері з розвиненими країнами світу.

До цього часу у науці цивільного права відсутні спеціальні комплексні дослідження **цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права**. Залишаються відкритими питання щодо визначення

підстав, умов цивільно-правової відповідальності, застосування окремих заходів цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права. Наведені обставини не залишають сумнівів щодо актуальності дисертаційного дослідження Дениса РОМАСЯ.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Результати дисертаційного дослідження є науково обґрунтованими, адже у роботі комплексно опрацьовано широкий спектр проблем щодо цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права. Автором правильно та чітко визначено об'єкт, предмет, методи, мету і завдання дослідження.

Автору вдалося розробити та сформулювати низку нових наукових положень та висновків, що відповідають критеріям наукової новизни і в сукупності вирішують конкретну наукову проблему. Дисертант детально аналізує погляди науковців і практиків, висловлює власну позицію, вдається до обґрунтованої критики поглядів дослідників, які, на його думку, є спірними. Рецензована робота є комплексним теоретико-прикладним дослідженням цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права.

Результати дисертаційної роботи спрямовані на внесення пропозицій щодо вдосконалення чинного цивільного законодавства України, врегулювання правових колізій та можуть бути використані під час підготовки підручників, науково-практичних коментарів Цивільного кодексу України, у практичній діяльності суддів, адвокатів, а також під час викладання навчальних дисциплін, таких як: «Цивільне право України», «Право інтелектуальної власності», «Деліктні зобов'язання».

Зроблені в результаті дослідження висновки, пропозиції та рекомендації можуть використовуватися для подальшого розвитку вітчизняної науки цивільного права, зокрема бути підґрунтям подальшого вивчення проблематики щодо цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права.

Сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, отримані автором самостійно. Результати дисертаційного дослідження викладено у семи наукових працях, зокрема чотирьох наукових статтях у виданнях України, визначених фаховими з юридичних наук, трьох тезах доповідей на міжнародних наукових і науково-практичних конференціях.

На основі дисертації сформульовано низку нових концептуальних у теоретичному розумінні та важливих для юридичної практики положень і висновків, які виносяться на захист.

Підтримуємо позицію здобувача, що для цивільно-правової відповідальності державний примус характерний лише в разі виникнення конфлікту між учасниками цивільних відносин. Особливість цивільно-правової відповідальності полягає у її добровільному виконанні правопорушником, без застосування примусових засобів. Ця ознака відрізняє цивільно-правову відповідальність серед інших видів юридичної відповідальності.

Важливим є з'ясування в дисертаційній роботі зіставлення понять: «захист» та «охорона» авторського права, «цивільно-правовий захист», «способи захисту цивільних прав», «цивільно-правова відповідальність», «заходи юридичної відповідальності» (с. 47-54 дис.).

Науковий інтерес викликає визначення автором загальних та спеціальних ознак захисту авторського права, на основі яких сформульовано поняття «захист авторських прав» (с. 54-55 дис.).

Позитивної оцінки заслуговує висновок автора, що шкода як умова виникнення цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права може бути майновою (матеріальною) та моральною. В авторському праві майнова шкода має більш широке розуміння: вона може бути завдана суб'єкту авторського права не лише через знищення або пошкодження речі, в якій втілено об'єкт авторського права, а й шляхом перекручення змісту твору, внесення змін до твору без відома автора. Моральна шкода може бути

завдана порушенням як особистих немайнових, так і майнових авторських прав (с. 105 дис.).

Позитивної оцінки заслуговує дослідження особливостей цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права в законодавстві зарубіжних країн (с. 157-168 дис.).

Зауваження щодо змісту дисертації. Не заперечуючи актуальність проведеного автором дослідження, наукову новизну, обґрунтованість і достовірність положень роботи, високий теоретичний рівень, необхідно зазначити, що окремі положення дисертаційної роботи **Дениса РОМАСЯ** мають дискусійний характер, а деякі висновки потребують додаткової аргументації.

1. Стрімкий розвиток сучасного інформаційного суспільства сприяє виникненню нових об'єктів інтелектуальної власності, у тому числі й видів творів. У дисертаційному дослідженні варто було звернути увагу на специфіку захисту авторського права та застосування заходів цивільно-правової відповідальності при порушенні прав на окремі об'єкти авторського права, такі як: комп'ютерні програми, бази даних, твори, створені у співавторстві, складні, складені твори, службові твори тощо.

2. Автор оперує поняттями «авторський договір», «види авторських договорів». На його думку, поняття «авторський договір» може застосовуватись як самостійна категорія, так і збиральна (с. 42 дис.). Законодавець не дає визначення авторського договору, немає цього договору і в переліку договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності. Автору варто було б в роботі пояснити, що він розуміє під цим поняттям.

3. У дисертаційній роботі автор звертає увагу на актуальну проблему, яка існує сьогодні: написання творів на замовлення, які отримали назву «гетеронімних». Незважаючи на невідчужуваність права авторства, у наш час поширеним є опублікування творів, виступів, доповідей, статей на замовлення під іменем особи, яка не є їх справжнім автором. Зі змісту

дисертації залишається незрозумілою позиція автора щодо віднесення зазначеного явища до виду порушень авторського права та цивільно-правової відповідальності за такі дії.

4. Потребує пояснення думка автора щодо існування двох форм захисту авторського права – судової та позасудової. Судова форма передбачає звернення суду, а позасудова – означає або звернення до інших компетентних органів, або добровільне виконання цивільно-правової відповідальності (с.71). У юридичній літературі виділяють дві форми захисту прав інтелектуальної власності – юрисдикційну і неюрисдикційну. У межах юрисдикційної форми виокремлюють судовий і позасудовий порядок захисту.

5. На думку автора, за порушення особистих немайнових прав автора може застосовуватися відповідальність у вигляді зазначення справжнього імені автора, відновлення цілісності твору. У зв'язку з цим, потребують детальнішого обґрунтування ознаки цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права, визначені автором: майновий характер; спрямованість на майновий стан порушника, а не на його особистість.

Висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження **Ромася Дениса Сергійовича**, а мають дискусійний характер. Робота є цікавою, самостійною, завершеною працею. Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження **РОМАСЯ Дениса** на тему *«Цивільно-правова відповідальність за порушення авторського права»*, відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії,

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Дисертаційне дослідження є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано нові науково-обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукове завдання, яке має істотне значення для науки цивільного права, а його автор – **РОМАСЬ Денис** заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензентка:
доцентка кафедри цивільного
права та процесу
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова,
кандидатка юридичних наук,
доцентка

Галина АНІКІНА